

"Ο προσκυνητής του Βυζαντίου" του Ραμί Σαάρι

Ο Ραμί Σαάρι γεννήθηκε το 1963 στο Ισραήλ· εκεί και στην Αργεντινή πέρασε τα παιδικά του χρόνια. Σπούδασε και στη συνέχεια δίδαξε γλωσσολογία, σημαντικές και φιννο-ουγγρικές γλώσσες στη Φινλανδία, την Ουγγαρία και το Ισραήλ. Το 2003 έγινε Δρ. Γλωσσολογίας, ενώ εργαζόταν όλο αυτό το διάστημα ως μεταφραστής. Έχει μεταφράσει στα εβραϊκά περισσότερα από 70 βιβλία από πολλές γλώσσες, μεταξύ των οποίων και τα ελληνικά. Το 2010 μάλιστα του απονεμήθηκε το Βραβείο Μετάφρασης της Φινλανδίας.

Ο Σαάρι, ο οποίος ζει και στην Αθήνα, έχει εκδώσει μέχρι στιγμής 10 ποιητικές συλλογές και τα ποιήματά του έχουν μεταφραστεί σε πολλές γλώσσες. Έχει τιμηθεί δύο φορές (1996 και 2003) με το Κρατικό Βραβείο Ποίησης του Ισραήλ και μία (2010) με το Βραβείο της Ακαδημίας της Εβραϊκής Γλώσσας για την ποίησή του.

Η ανθολογία Ο προσκυνητής του Βυζαντίου αποτελείται από τέσσερις ενότητες. Πρόκειται για ενότητες που δεν αντιστοιχούν σε συγκεκριμένες ποιητικές συλλογές στα εβραϊκά, αλλά συγκροτήθηκαν αποκλειστικά για την ελληνική έκδοση και περιλαμβάνουν ποιήματα από όλες τις συλλογές του ποιητή που έχουν εκδοθεί. Όπως γράφει η Αγγελική Δημουλή στην εισαγωγή, η πρώτη ενότητα («Προέλευση και προορισμός», 25 ποιήματα) πραγματεύεται τη σχέση του ποιητή με το Ισραήλ και τα Βαλκάνια. Η δεύτερη («Φοιτητής στο βορρά», 18) τη διαμονή του στη Φινλανδία, η τρίτη («Ωραίοι άνδρες στις διασταυρώσεις», 35) έχει για θέμα της τον ερωτισμό (ο ποιητής διόλου δεν κρύβει ότι είναι ομοφυλόφιλος) και η τέταρτη («Όψιμες απόψεις», 24) άπτεται ερωτημάτων για την κοσμοθεωρία και τις υπαρξιακές αναζητήσεις του ποιητή, τη θέση του στον κόσμο, τις επιλογές του, την πάροδο του χρόνου, τα νιάτα και τα επερχόμενα γηρατειά.

Το Βυζάντιο του τίτλου υπονοεί τα σημερινά Βαλκάνια. Σε αυτά ταξιδεύει ο ποιητής, παρατηρώντας τους επιγόνους των Βυζαντινών και συλλέγοντας εμπειρίες. Ειδικά η Ελλάδα έχει εξέχουσα θέση στα ποιήματα της ανθολογίας. Στο πλαίσιο της μεταβαίνει ωστόσο και στη Βόρεια Ευρώπη, την ίδια στιγμή

που η σκέψη του δεν φεύγει ποτέ από το Ισραήλ («αποδημητικά πουλιά θαρραλέα φωλιάζουν/ στην παγωμένη καρδιά του απογυμνωμένου ουρανού/ και κάτω από φτερά αεροπλάνων στέκει η ζωή θλιμμένη/ πατρίδα μου, Ισραήλ» – ποίημα «Η νύχτα πέφτει από ψηλά»). Στο ποίημα «Η γλωσσολογία της κάθε γενιάς» μιλά για τη μητρίδα που, κατ' αντιστοιχία προς την πατρίδα, είναι ο τόπος γέννησης της μητέρας. Ο τόπος είναι σημαντικός, όμως ο τόπος, όπως αποδεικνύεται στη συλλογή, είναι κάτι το ρευστό – αλλιώς, είναι κάτι που βιώνεται πρωτίστως εντός, όπως και ο χρόνος.

Η γεωγραφική διάσταση ωστόσο είναι έντονη στη συλλογή και αναδεικνύει τις περιπλανήσεις του ποιητή, ο οποίος γίνεται, όπως επισημαίνει η Δημουλή, ένας flaneur –έννοια που στην ποίησή του ταυτίζεται με εκείνη του προσκυνητή. Θα μπορούσε να είναι ένας κοσμοπολίτης, αλλά όχι – οι περιπλανήσεις του αρχίζουν και τελειώνουν κυρίως στον εαυτό. Ωστόσο, το θέμα της εθνότητας σε αντιδιαστολή με την πολυσπερμία των λαών έρχεται και επανέρχεται στους στίχους. Το ίδιο και το θέμα της εστίας, η οποία τελικά συμπυκνώνεται στο ίδιο του το σαρκίο: το σώμα του είναι η έσχατη εστία και η μοναδική σταθερή του καταφυγή μέσα σε όλα του τα ταξίδια και τις περιπλανήσεις.

Η μητρική γλώσσα είναι και αυτή σημαντική στην ποίησή του – το ίδιο και ορισμένα εβραϊκά ήθη και έθιμα – με εξέχον την περιτομή: «εκεί τώρα άρχισε να φυτρώνει/ μια νέα ακροποσθία,/ κι όσο κι αν/ την τραβώ, αυτή/ δεν ξεπετριάζεται» («Απειλή»). Η εικονοποιία του Σάαρι είναι εξαιρετικά ζωντανή («Αστραπές και πυκνά σκοτεινά σύννεφα/ διασταυρώνονται με βροντές οδεύοντας προς το Βυζάντιο» - στίχοι από το ομότιπλο της συλλογής ποίημα), αλλά εντέλει θρυμματίζεται στις περισσότερες περιπτώσεις σε μέσα εικόνες, στιγμιότυπα από τα εσωτερικά τοπία του ποιητή.

Όσο για τον Θεό, παρουσιάζεται σαν «Θεός-κοπτήρας» που «ανελέητα τέμνει ακροποσθίες και νήματα ζωής» («Γη Χαναάν»), σαν τη δύναμη που τεμαχίζει τα πάντα στα εξ ων συνετέθησαν για να επιστρέψουν στη φύση. Σαν τέτοια δύναμη, ενίοτε ταυτίζεται με το αναπόφευκτο του θανάτου: «Μα αυτό είναι ακριβώς/ εκείνο που θέλω· να εξαφανιστεί κάθε ίχνος μου/ μες στα σωθικά τους, να επιστρέψω στη μεγάλη φύση/ να εισέλθω στον πελώριο κατατεμαχιστή του κόσμου» («Καμία σχέση με την Ιεζαβέλ»).

Και στο διάστημα μεταξύ ζωής και θανάτου, μεταξύ της ηδονής «που σ' έφερε στον κόσμο» και του πόνου «του εκδιωγμού σου στο τέλος» («Η γλωσσολογία

της κάθε γενιάς») συχνά ανιχνεύεται μια αίσθηση εγκλωβισμού και μια βαθιά μελαγχολία που διαποτίζει τα πάντα:

ΕΡΕΙΠΙΑ

Ό,τι απέμεινε από τον εαυτό μου είστε εσείς,
εσείς που δεν μπόρεσα να γίνω· ίσκιος
από βαριές και νυσταγμένες λέξεις που περνούν
απ' τον ξύπνιο στον ύπνο όπως περνάει κι ο καιρός.

Μόνο χάρες και δώρα απέμειναν απ' τα συντρίμια του πόθου,
μια βούληση να μεταβάλλεται κανείς ολοένα· να καταστρέφεται
ολοσχερώς, να ανασταίνεται και να δημιουργεί τον εαυτό του
πάλι απ' την αρχή αφού γνώρισε την απώλεια
και μετατράπηκε σε ερείπια.

Στο τέλος μένει μόνο μια βαθιά μελαγχολία
μόνο σκόνη κι ατελεύτητη συντριβή.

Όχι ότι δεν γνώρισε την ευτυχία, όπως πολλές φορές περιγράφει στους
στίχους του. Απλώς η ευτυχία δεν κατάφερε ποτέ να καθορίσει ολοκληρωτικά
την ύπαρξή του.

Χριστίνα Λιναρδάκη
Φιλολόγος, μεταφράστρια

Σημ.: Το κείμενο πρωτοδημοσιεύθηκε στο περιοδικό Μανδραγόρας, τεύχος 59.